

Ks. Marian Nowak, Ewa Domagała-Zyśk. *European Social Work – State of the art and future challenges*. Lublin: Gaudium 2010 ss. 248. ISBN 978-83-929868-0-5.

Człowiek jako osoba jest bytem samodzielnym, jednakże nie jest samotnikiem realizującym się tylko w sobie i przez siebie. Ma swoją indywidualność i jest w niej niepowtarzalny, lecz nie funkcjonuje poza wszelką społecznością. Osoba ludzka istnieje w relacji z innymi, tylko w niej się w pełni realizuje i spełnia. W tym sensie istnienie człowieka ma charakter dialektyczny. Można powiedzieć, że człowiek staje się sobą i realizuje się jako osoba poprzez relację do innej osoby (pierwszorzędnie właśnie do osoby, a nie do rzeczy!), do innych osób, do wspólnot i społeczności. Społeczność z kolei realizuje się poprzez osobę i osoby. Nie ma więc społeczności bez osoby i nie ma osoby bez społeczności. Dlatego osoby i społeczności nie można separować – istnieją one bowiem w ścisłym, dialektycznym związku.

Z tej to przyczyny współczesny personalizm uniwersalistyczny (jako system myślenia i rozumienia) proponuje także swoiste, personalistyczne właśnie, rozumienie społeczności, w którym wychodzi od fenomenu osoby. Konsekwencją takiej interpretacji jest koncepcja społeczności jako osoby społecznej, zbiorowej, kolektywnej (*persona societatis, persona communis, persona collectiva*). Osoba społeczna jest pewną analogią osoby indywidualnej, co nie oznacza, że jest tylko bytem myślnym, akcydentalnym czy intencjonalnym. Społeczność jest „bytem” w aspekcie uwarunkowań somatycznych, psychicznych i duchowych oraz wspólnotowych, technicznych, kulturowych, dziejowych i kosmologicznych. Rzeczywistość społeczności jest, z jednej strony, odzwierciedleniem struktury osobowej człowieka, jej bezpośrednią konsekwencją, a z drugiej – jej warunkiem, faktorem. Osoba indywidualna jest ze swej strony społecznostrukturalna, społecznotwórcza, kształtuje społeczność przez swój czyn i pracę, przez swój intelekt i duchowość. Zachodzi też jednak relacja zwrotna: społeczność ma ogromny wpływ na jednostkę, kształtuje i wychowuje swoich członków przez swoją kulturę, tradycję, historię, dzieje i religię. Tożsamość społeczności, jej moralność i dążność do wyższych wartości powodują, że życie człowieka w tej społeczności jest kierowane i podnoszone na wyższy poziom. Z kolei każda osoba indywidualna w danej społeczności ukształtowana staje się jej bogactwem, a także bogactwem i innymi społeczeństw. Tak więc osoba społeczna i osoba indywidualna wzajemnie się warunkują, a harmonia każdej z nich możliwa jest dzięki wzajemnej korelacji.

Przeciwieństwem tak rozumianego personalizmu jest nasilający się współcześnie bardzo niebezpieczny indywidualizm, który ma swoje dopełnienie w postaci liberalizmu, ubranego często – dla niepoznaki – w szaty humanizmu. Dla dzisiejszego indywidualizmu społeczność nie ma wymiaru osobowego. Liczy się tylko jednostka. Przez pryzmat jednostki widziany jest świat społeczny, czyli małżeństwo, rodzina, wspólnota, naród, Kościół. Przy tym jednostka staje się niejako bogiem: sama uchwała prawa, decyduje o tym, co jest moralne, a co moralne nie jest. Dochodzi do

tego postmodernistyczne rozumienie wolności jako dowolności, jako braku przeszkód w działaniu; wolność ta nie może być niczym skrzepowana – ani prawem Boga, ani tym bardziej prawem ludzkim, ani prawem naturalnym. Wychowanie do dobra i wartości postrzegane jest jako zamach na tę wolność, czyli na godność osoby ludzkiej. Tymczasem człowiek żyje w pełni jako osoba, realizuje się i spełnia tylko w społeczności osób – *communio personarum* (Karol Wojtyła).

Tendencje indywidualistyczne spowodowały, że w dzisiejszym świecie słabnie, z jednej strony prospołeczna polityka, z drugiej strony nie rozwija się należycie wspólnotowa i społeczna kultura. Promowane są w zamian silne indywidualności, jednostki wpływowe i znaczące. Przy tym „silna indywidualność” nie idzie w parze z klarowną moralnością, patriotyzmem, pracowitością. O silnej indywidualności świadczy zamożność człowieka, spryt, umiejętność manipulowania przepisami prawnymi, opinią publiczną itp. Taka sytuacja powoduje, że dochodzi do rozwarstwienia, a nawet podziału społeczeństwa. Coraz bardziej widoczny jest dystans pozycji i statusu społecznego. Społeczeństwo tworzy dziś bogata mniejszość (bardzo wpływowa i dbająca o swoje interesy), ubożająca większość (najczęściej manipulowana) oraz klasa średnia (bliższa ubogiej większości niż bogatej mniejszości).

Tak światopogląd liberalno-indywidualistyczny wpływa dość znacząco na życie społeczne i politykę społeczną. Pomijane jest więc personalistyczne podejście do osoby i do społeczności. Można zatem dostrzec pewien dualizm w rozumieniu i praktycznym podejściu do zagadnień społecznych, w tym także edukacji, która winna kształtować jednostki, a poprzez to tworzyć fenomen osoby społecznej: z jednej strony zauważa się promocję indywidualizmu dopełnianego przez liberalizm i tendencje postmodernistyczne, co w efekcie powoduje bierność wobec fenomenu prospołecznego; z drugiej strony wciąż istnieją instytucje, organizacje i struktury pomocy społecznej, które służą wsparciem osobom pozostającym w trudnej sytuacji życiowej. Nie bez znaczenia jest tu naturalna wrażliwość całej rzeszy obywateli, którzy spontanicznie spieszą z pomocą tym wszystkim, którzy w różnych okolicznościach i z różnych przyczyn jej potrzebują.

W kontekście neoliberalnych tendencji indywidualistycznych we współczesnej pedagogice i edukacji, opierających się coraz częściej na personalizmie, zauważa się potrzebę wychowania prospołecznego. Chodzi o przygotowanie dzieci, młodzieży i dorosłych do kompetentnego funkcjonowania w społeczeństwie, do podejmowania różnorodnych ról i zadań na rzecz drugiego człowieka, do odpowiedzialności za kondycję i losy szerszej wspólnoty. Edukacja prospołeczna i prosocjalna na poziomie uniwersyteckim (stosowne kierunki studiów) ma na celu kształcenie przyszłych pracowników instytucji i organizacji pomocy społecznej. Polega ona na przekazywaniu wiedzy, organizowaniu praktyk w odpowiednich instytucjach, poszerzaniu zakresu kompetencji i umiejętności. Dzięki takiej edukacji rośnie świadomość i wrażliwość społeczeństwa na los ludzi czy środowisk potrzebujących fachowej i zorganizowanej pomocy. Aby jednak ta pomoc nie była jedynie okazjonalna, akcydentalna czy krótkoterminowa, aby świadomość prospołeczna była trwała i rozwijała się, do-

strzeżać się konieczność przygotowania do pracy pedagogów, specjalistów i wychowawców w zakresie pomocy społecznej i pracy socjalnej. Do ich zadań należałoby z kolei kształcenie i animacja pracowników, którzy pełniliby różne role w zakresie świadczenia długoterminowej i systematycznej pomocy społecznej, według określonych w danym środowisku czy kraju założeń czy priorytetów.

Przyszłościowe wydaje się być nastawienie prospołeczne i sposób realizacji pomocy społecznej w niektórych krajach Europy Zachodniej. Stąd w pewnych propozycjach Unii Europejskiej widać określoną koncepcję pracy socjalnej i dowartościowanie pracy pedagoga socjalnego. Takie podejście ma zapobiegać wykluczeniu społecznemu ubogich, bezdomnych, niepełnosprawnych, uzależnionych i w ten sposób budować społeczeństwo obywatelskie. Włączając się w nurt działań na rzecz budzenia i rozwoju wrażliwości społecznej, Instytut Pedagogiki Wydziału Nauk Społecznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II podjął się realizacji projektu pt. *Building civil society and fighting social exclusion – contemporary challenges for social work*. W przedsięwzięciu wzięło udział 49 studentów i 17 profesorów z 9 europejskich uniwersytetów. Pokłosiem pracy jest publikacja pt. *European social work – state of the art and future challenges* pod redakcją ks. dra hab. Mariana Nowaka, prof. KUL, i dr Ewy Domały-Zyśk, wydana w 2010 r. nakładem lubelskiego wydawnictwa Gaudium. Książka zawiera referaty i opracowania licznych specjalistów, prezentujące europejskie i polskie doświadczenia, osiągnięcia i perspektywy pracy socjalnej, edukacji w tym zakresie i praktyczne propozycje sposobów realizowania przez pracownika socjalnego określonych zadań. Książka, opracowana w języku angielskim, składa się ze wstępu (*Introduction*), sześciu części (*Section*) podzielonych dodatkowo na rozdziały (*Chapter*), z których każdy zakończony jest wykazem bibliografii. W zakończeniu książki zostały zamieszczone informacje o autorach rozdziałów (*Notes on contributors*) oraz cztery aneksy (*Appendix*).

Część pierwsza, zatytułowana *European Spring Academy 2008* (s. 17-31), opisuje idee, najważniejsze wydarzenia i doświadczenia *European Spring Academy 2008*. W rozdziale pierwszym *Social Work University Education for Building Civil Society and Fighting Social Exclusion* Ewa Domała-Zyśk przedstawia zagadnienia związane z budowaniem społeczeństwa obywatelskiego oraz sposoby zapobiegania wykluczeniu społecznemu.

Część druga pt. *Ethical background of Social Work* (s. 34-59) prezentuje główne zagadnienia dotyczące etyki pracy socjalnej i zasadnicze pytania dotyczące zawodu pracownika socjalnego oraz wszystkich, którzy angażują się w pracę socjalną. Efektywność pracy socjalnej uzależniona jest bowiem m.in. od umiejętności praktycznych i przestrzegania zasad etycznych. Dopiero osoba łącząca te kompetencje stanowi wzór pracownika socjalnego. Umiejętności niezbędne w pracy socjalnej można podzielić na dwie podstawowe grupy. Umiejętności funkcjonalne – to cechy osobowości predysponujące do danego zawodu, np. bezinteresowność, uczciwość; umiejętności instrumentalne – to cechy pozwalające na najlepsze spełnianie obowiązków zawodowych, np. obowiązkowość, prawdomówność, rzeczowość. W rozdziale drugim,

noszącym tytuł *Respect, Empathy and the Ability to Handle Conflict, Dealing with Insecurity: Attitudes of Intercultural Social Work*, Joseph Freise z Katholische Hochschule Nordrhein-Westfalen (nazwa angielska: Catholic University of Applied Sciences North-Rhine Westphalia, Niemcy) przedstawia praktyczne uwagi dotyczące kształtowania kompetencji pracownika socjalnego: zdobywania wiedzy i rozwijania umiejętności twórczego i krytycznego myślenia – zagadnienie ważne szczególnie dla studentów przygotowujących się do wykonywania tego zawodu. Przy tej okazji autor zwraca uwagę na rosnącą dziś popularność tej profesji, co świadczy, że wzrasta powszechna świadomość konieczności angażowania się państwa i społeczeństwa w pomoc potrzebującym. Freise zaprezentował również nowe wytyczne programu edukacyjnego dla studentów przygotowujących się do pracy socjalnej w Niemczech. Program zorientowany jest nie tylko na teoretyczne wyjaśnianie zagadnień związanych z pracą socjalną, lecz skupia się raczej na kompetencjach i postawach pracownika socjalnego. W rozdziale trzecim, zatytułowanym *Ethical and Moral Approach to the Ethics of Educational and Social Work*, Marian Nowak wyjaśnia kluczowe dla poruszanych zagadnień pojęcia: etos, kodeks etyczny, moralność, etyka edukacji i pracy socjalnej. Wskazuje również podobieństwa i różnice między odpowiedzialnością w rozumieniu tradycyjnym (*traditional responsibility* – s. 50-51) a odpowiedzialnością w ujęciu współczesnym (*contemporary responsibility* – s. 52-53). Odwołuje się przy tym do personalizmu dialogicznego (M. Buber, E. Lévinas), a także do personalizmu fenomenologicznego (R. Ingarden, K. Wojtyła). Ponadto Nowak podaje także listę najważniejszych etycznych problemów pojawiających się w kontekście pracy socjalnej i podkreśla potrzebę stworzenia kodeksu etycznego dla pracowników socjalnych – jako pomocy w wykonywaniu zadań w sposób właściwy i skuteczny. Widzi bowiem potrzebę ustalenia specjalnych reguł, według których praca socjalna będzie prowadzona i realizowana. Przy tym zasady etyczne byłyby wiążące zarówno dla poszczególnych osób, jak i całych instytucji organizujących i realizujących pomoc społeczną.

Część trzecia, nosząca *Social work with different groups of clients in international perspective* (s. 61-127), prezentuje doświadczenia pracy socjalnej na tle międzynarodowym. W rozdziale czwartym pt. *The search for children's rights in Ireland*, Cynthia Martin z University College Cork (Irlandia) przedstawia wysiłki organizacji pozarządowych promujących podstawowe prawa polityki socjalnej oraz ich akomodację w Irlandii. Autorka omawia także strategiczne prawa i mechanizmy wzmacniające obszar socjalny, w tym pokazuje perspektywy rozwoju praw dzieci irlandzkich. Rozdział piąty, zatytułowany *Administrative aspects of school truancy: Lithuanian case*, Remigijus Civiškas z Vytauto Didžiojo Universitetas (Vytautas Magnus University, Litwa) prezentuje zjawisko szkolnych wagarów jako swoistego rodzaju kompleksu mającego różnorodne przyczyny. Autor zwraca uwagę głównie na następujące powody zaniedbywania podstawowych obowiązków przez uczniów: trudności integracyjne uczniów w środowisku szkolnym, trudności związane z procesem uczenia się, negatywne traktowanie przez nauczycieli i innych uczniów, zaniedbania

wychowawcze, brak opieki oraz zainteresowania ze strony rodziców. Jednocześnie Civinskas podkreśla, jak ważny jest udział wychowawców, pedagogów, pracowników socjalnych, pracowników administracji szkolnej i rodziców w rozwiązywaniu pojawiających się trudności ucznia w szkole oraz ich reakcja na zachowania dzieci prowadzące do unikania przez nie szkoły i zaniebywania obowiązków szkolnych. Wsparcie socjalne pozwala gronu pedagogicznemu samodzielnie rozwiązywać pojawiające się problemy i zapobiegać powstawaniu nowych, uczniom z trudnościami zaś ułatwia pokonywanie przeciwności oraz realizowanie zadań i wypełnianie obowiązków. Rozdział szósty, noszący tytuł *The Polish and Swedish Context of Social Work with Handicapped Adult Persons in the Aspect of Their Daily Accommodation*, opracowany przez Elisabeth Olin z Göteborgs Universitet (University of Gothenburg, Szwecja) i Ewę Domaǵałę-Zyśk z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Autorki starają się pokazać politykę prospołeczną oraz kontekst pracy socjalnej w rodzinach, w których żyją osoby niepełnoletnie lub osoby dorosłe z niepełnosprawnością intelektualną. Polska i Szwecja rozwiązują ten problem inaczej, kraje te różni tradycja i możliwości finansowe. Także sytuacja młodych ludzi z niepełnosprawnością intelektualną nie wszędzie jest jednakowa. Autorki kontrastują te dwa modele postrzegania rzeczywistości, które jednak prowadzą do innych rozwiązań praktycznych. Prezentacje – przez ukazanie zalet i niedoskonałości konkretnych systemów socjalnych – stanowią inspirację, by szukać bardziej efektywnych, lepiej sprawdzających się w konkretnych okolicznościach i środowiskach sposobów pomocy.

Część czwarta, zatytułowana *Competencies and methods in social work* (s. 129-143), omawia zagadnienia związane z kompetencjami i metodami pracy socjalnej. Rozdział siódmy pt. *Conflict and conflict management: an introduction to the basic ideas and insights of civilian* opracował Georg Albers z Katholische Hochschule Nordrhein-Westfalen (Catholic University of Applied Sciences North-Rhine Westphalia, Niemcy). Autor tego rozdziału przedstawia podstawy teorii zarządzania jako narzędzie w pracy socjalnej. Okazuje się, że kiedy działania są solidnie opracowane od strony teoretycznej, wtedy łatwiej je realizować – są one wówczas celowe i efektywne. Rozdział ósmy, pt. *Strengths Perspective: Fundamentals and Practice*, przygotowany przez Fatih Sahin z Başkent Üniversitesi (Baskent University, Turcja), stanowi spojrzenie na zagadnienie zdolności i umiejętności rozwiązywania problemów i trudności z punktu widzenia samych podopiecznych. Ukazuje on potencjalne możliwości osób potrzebujących wsparcia socjalnego, przy tym owo wsparcie ma na celu wykształcenie umiejętności radzenia sobie samemu. Chodzi o nauczenie podopiecznych samodzielnego funkcjonowania i realizowania życiowych zadań.

Część piąta, zatytułowana *Voluntarism and social work* (s. 157-182), ukazuje różne możliwości korelacji i współpracy między zorganizowaną i zinstytucjonalizowaną pomocą społeczną a posiadającym swoje tradycje i doświadczenie wolontariatem. Rozdział dziewiąty, pt. *Voluntary Work in Social Work Practice*, opracowany przez Isil Bulut z Başkent Üniversitesi (Baskent University, Turcja), omawia pracę socjalną jako profesjonalną działalność wspierającą osoby indywidualne, grupy

i wspólnoty. W tym względzie konieczne okazuje się permanentne podnoszenie kwalifikacji, doskonalenie umiejętności pracowników socjalnych, aby w ten sposób dbać o jak najlepszą kondycję obszaru socjalnego w zakresie niesienia pomocy i zarządzania różnym ludzkim potrzebom i problemom. Jednocześnie autor wskazuje na fakt, że praca socjalna ma swoje początki w działalności wolontariuszy. Praca socjalna jako taka istniała wcześniej, zanim przybrała oficjalną i profesjonalną formę instytucji. Impuls do takiej działalności dali wolontariusze, którzy poprzez wizyty prywatne i pomoc potrzebującym oraz wysiłki na rzecz osób potrzebujących opieki rozbudziili większą świadomość i wrażliwość społeczną w tym zakresie. Dobra relacja między zinstytucjonalizowaną pracą socjalną a działaniami wolontariuszy opiera się na partnerstwie, które wyraża się we wspólnym zaangażowaniu na rzecz niesienia pomocy innym. W rozdziale dziesiątym, zatytułowanym *Special Attention to the Motivation in the Voluntary Social Service*, Stanislav Košč z Katolícka Univerzita v Ružomberku (Catholic University in Ružomberok, Słowacja) zwraca uwagę na religijną motywację (w przeciwieństwie do motywacji „niebezpiecznych”) jako czynnik integrujący pracę socjalną. W zarządzaniu pomocą wolontariuszy ważnym czynnikiem jest rozwój motywacji pomocy i posługi, zwłaszcza wśród aspirantów. Motywacja stanowi bowiem swoisty filar etosu aktywności socjalnej.

Część szóstą, nosząca tytuł *Good practice in social work* (s. 183-203), porusza zagadnienia praktyczne i przytacza konkretne przykłady realizowania pomocy społecznej. W rozdziale jedenastym, zatytułowanym *Examples of social work good practice from the Lublin area in Poland*, czytelnik znajduje przykłady pracy socjalnej na terenie Lublina. Na rozdział składają się następujące opracowania: *Care for the orphaned children in a care and educational institutions like Mother Veronica's Home*, autorstwa Bożeny Sidor, opisuje, jak wygląda w konkretnej placówce wychowawczej opieka i kształcenie dzieci osieroconych; *Social Work and homelessness – Work of St. Albert's brotherhood of Mercy in Lublin*, napisane Dorotą Bis, omawia specyfikę pracy socjalnej wśród bezdomnych oraz prezentuje funkcjonowanie placówki, która zajmuje się organizowaniem opieki i pomocy dla bezdomnych; *Work with children with neurodevelopmental disorders in the rehabilitation-therapeutic centre for disabled children in Krasnystaw*, autorstwa Iwony Szewczak, opisuje pracę wśród dzieci z zaburzeniami układu nerwowego oraz rehabilitację i terapię w centrum dla dzieci z powyższą niepełnosprawnością; *Prisoners as care takers? – An experimental preventive Programme in the Mother Therese of Calcuta's Social Welfare Home*, napisane przez Ewę Domagałę-Zyśk, przedstawia eksperymentalny program profilaktyczny dla więźniów, uwzględniający fakt, że potrzebują oni pomocy i są jej odbiorcami, ale jednocześnie mogą w ramach resocjalizacji pomoc świadczyć – oczywiście w miarę swoich możliwości i pod kierunkiem pracowników socjalnych. Okazuje się, że pracownicy socjalni mogą pomagać więźniom, angażując ich w aktywne działania na rzecz innych osób potrzebujących. W ten sposób pomagający jednocześnie otrzymuje pomoc. Aktywność społeczna przynosi zatem skutki terapeutyczne, resocjalizacyjne, socjalizacyjne i personotwórcze.

Redaktorzy nie zapomnieli o zamieszczeniu krótkich informacji o autorach poszczególnych rozdziałów (s. 205-209). Na końcu książki znajdują się także aneksy. Niezmiernie ciekawy jest aneks pierwszy (s. 212-219), który stanowi wielojęzyczny słownik wyrazów dotyczących zagadnień socjalnych. W dziewięciu kolumnach, kolejno po angielsku, polsku, hiszpańsku, turecku, litewsku, słowacku, szwedzku, fińsku i niemiecku, zostały zebrane najważniejsze terminy z zakresu pomocy społecznej. Z pewnością była to doskonała pomoc w komunikacji i dyskusjach, panelach, warsztatach międzynarodowej grupy uczestniczącej w *European Spring Academy 2008*. Program dwutygodniowego kursu i warsztatów w ramach *European Spring Academy 2008* znajduje się w aneksie drugim (s. 221-224). Aneks trzeci stanowi fotoreportaż odbywającego się w dniach 31.03-12.04.2008 spotkania *European Spring Academy 2008* w Lublinie. Wreszcie, aneks czwarty, który wieńczy książkę, to lista uczestników-współtwórców *European Spring Academy 2008*; obok imienia i nazwiska każdego z profesorów czy studentów wyszczególniony został także uniwersytet i kraj, z którego dana osoba przybyła.

Książka w całości – jako zbiór wykładów, referatów, prezentacji – na nowo podejmuje i ożywia refleksję dotyczącą etosu pomocy społecznej. W dzisiejszych czasach pomoc społeczna to nie tylko „ratownictwo” czy doraźna akcja spowodowana szczególnymi okolicznościami. Pomoc społeczną trzeba dziś rozumieć jako element życia społecznego, jako jedną z funkcji nowoczesnego państwa. Dlatego autorzy poszczególnych części i rozdziałów książki wskazują na różnorodność problemów i zjawisk społecznych oraz proponują sposoby efektywnego im zaradzania. Mimo tej wielości oraz złożoności zagadnienia książka tworzy spójną całość. Stanowi swoiste kompendium wiedzy z zakresu pracy socjalnej, edukacji pracowników socjalnych, etyki i moralności, jak również omawia rozwiązania prawne, administracyjne, organizacyjne, dając w ten sposób mocny impuls do tworzenia odpowiedniej polityki prospołecznej, tak aby cała *praxis* socjalna była personotwórcza i społecznotwórcza. Podkreślić należy, że poszczególni autorzy ukazują nowe koncepcje i modele działalności socjalnej, jakie funkcjonują w poszczególnych krajach europejskich. Nie unikają przy tym krytycznych ocen, ale stawiają trafne diagnozy i formułują postulaty dotyczące działalności społecznej, usprawniania stosownych instytucji, a przede wszystkim kształtowania określonej mentalności. Wielkim walorem książki są przedłożenia dotyczące teorii i praktyki socjalnej. Ta nowa publikacja będzie zatem bardzo przydatna w edukacji pracowników socjalnych, a także w procesie planowania i realizacji pomocy społecznej.

Dodatkową wartość dzieła stanowi zgromadzona bibliografia – podana po każdym rozdziale. Stanowi ona doskonałą bazę do prowadzenia dalszych badań w tej dziedzinie oraz pomoc w przygotowaniu prac naukowych. Od strony formalnej publikacja jest przygotowana poprawnie i nie budzi żadnych zastrzeżeń. Szkoda tylko, że nie ma choć krótkich streszczeń w języku polskim, skoro cały projekt *European Spring Academy 2008* był organizowany i zrealizowany w Polsce, na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. Dla wielu bowiem ośrodków i instytucji społecz-

nych w Polsce dostęp – ułatwiony w ten sposób – do zgromadzonych w książce treści mógłby być inspiracją do podjęcia nowych działań o charakterze społecznym.

Książka *European Social Work – State of the art and future challenges*, przygotowana i opublikowana pod redakcją ks. dra hab. Mariana Nowaka, prof. KUL, i dr Ewy Domagały-Zyśk, to ważna i potrzebna pozycja z zakresu pomocy społecznej. Może ona stanowić wartościową pomoc w edukacji społecznej studentów, ale także być użyteczna dla pracowników instytucji i placówek pomocy społecznej. Dobrze by było, aby z tą książką zapoznali się również dziennikarze i publicyści, którzy podejmują kwestie społeczne, a nie zawsze mają odpowiednią wiedzę na ten temat.

Książka jest napisana językiem precyzyjnym i naukowym, niemniej komunikatywnym, stanowi więc dobrą lekturę dla wszystkich, którzy chcą służyć i pomagać osobom, grupom, wspólnotom i przez to budować prawdziwe oblicze „osoby społecznej” – społeczności wrażliwej na drugiego człowieka. Wtedy możemy mówić o tworzeniu swoistego „europejskiego misterium społecznego”, o kształtowaniu mentalności, która nie faworyzuje najbogatszych grup społecznych, umożliwiając im jeszcze większe bogacenie się i prowadząc w efekcie do eskalacji nierówności społecznej, ale której istotnym elementem będzie odkrywanie istnienia drugiego człowieka, istnienia innej społeczności obok nas i przed nami. Dziś bowiem szczególnie jest potrzebny zmysł społeczny o podłożu uniwersalistycznym i personalistycznym.

Ks. Piotr Goliszek

*Instytut Teologii Pastoralnej i Katechetyki
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II*